

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ - ΚΡΑΤΟΥΣ

Του Ανδρέα Ανδριανόπουλου

Ινστιτούτο Διπλωματίας και Διεθνών Εξελίξεων

Η Αφορμή της Καταλονίας

- Η προσπάθεια αυτονομίας της Καταλονίας, πέραν των σοβαρών προβλημάτων που δημιούργησε σε συνταγματικό και γενικότερα θεσμικό επίπεδο, έφερε στο προσκήνιο για πρώτη φορά με τόση ένταση τις διαφορές ανάμεσα στα οικονομικά εύρωστα αστικά κέντρα και την υπόλοιπη ενδοχώρα.
- Στην Ισπανία το ζήτημα τέθηκε κατά κύριο λόγο λόγω μεγάλων εισοδηματικών ανισοτήτων ανάμεσα σε ορισμένα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας (Καταλονία, Ανδαλουσία και Μαδρίτη) και την υπόλοιπη, οικονομικά καθυστερημένη, Ισπανία. «Γιατί να πληρώνουμε εμείς για τους άλλους» τέθηκε με έμφαση από τους εξεγερμένους Καταλανούς

- Δεν υπάρχει ουσιαστικό ιστορικό περιεχόμενο στην σύγκρουση. Δημιουργία της Ισπανίας προήλθε από συνένωση βασιλείων Αραγώνος και Καστίλης, μέσω γάμου Φερδινάνδου και Ισαβέλλας, στην οποία προστέθηκαν αργότερα η Γρανάδα και η Λεόν. Για αιώνες λειτούργησε αυτή η ένωση. Που διαταράχθηκε κατά καιρούς λόγω πολιτικών αντιθέσεων και κοινωνικών διαφορών-κυρίως με άνοδο των Βουρβόνων στον Ισπανικό θρόνο, που αφαίρεσαν τα όποια προνόμια απολάμβαναν οι Καταλανοί από εποχή Αραγώνος.
- Με την ένταξη στην Ευρώπη η ενότητα άρχισε να κλονίζεται όταν η Καταλονία άρχισε να διαβλέπει ομοιότητες με άλλες περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και λιγότερες με άλλα διαμερίσματα της Ισπανίας. Το ζήτημα όμως όχι μόνο οικονομικό, αλλά βαθύτερο.

Από Πότε Υπάρχουν Κράτη;

- Η ιδέα να μην υπάρχουν κράτη μπορεί να ακούγεται για πολύ κόσμο ακατανόητη. Ας σκεφθεί όμως κάποιος πως πλήρη «κράτη» δημιουργήθηκαν γενικότερα μόλις κοντά στα τέλη του 18^{ου} αιώνα.
- Στη Συνθήκη της Βεστφαλίας (1618-1648), που σηματοδότησε το τέλος του 30ετούς Πολέμου στην Ευρώπη, περιελήφθηκαν θέματα που αφορούσαν στο [Βασίλειο της Γαλλίας](#), τη [Σουηδική Αυτοκρατορία](#), αλλά και ηγεμόνες διαφόρων [Ελευθέρων Αυτοκρατορικών πόλεων](#) της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.
- Σε θέση παρατηρητή έλαβαν μέρος με εκπρόσωπό τους τα [Παπικά Κράτη](#), ενώ στις διαπραγματεύσεις συμπεριελήφθησαν εκπρόσωποι του [Βραδεμβούργου](#) καθώς και της [Παλαιάς Ελβετικής Συνομοσπονδίας](#).

- Την έκβαση της συνθήκης χαρακτηρίζουν τα εξής δύο μείζονα γεγονότα:
- Η υπογραφή της λεγόμενης [Συνθήκης του Μύνστερ](#) μεταξύ της Ολλανδικής Δημοκρατίας και του Στέμματος της Ισπανίας, στις 30 Ιανουαρίου 1648 (επικυρώθηκε στις 15 Μαΐου του ιδίου έτους).
- Η υπογραφή δύο επιμέρους συνθηκών στις 24 Οκτωβρίου 1648, ήτοι:
 - Η Συνθήκη του Μύνστερ (*Instrumentum Pacis Monasteriensis*) μεταξύ Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και Γαλλίας, καθώς και των αντίστοιχα συμμαχικών τους δυνάμεων.
 - Η Συνθήκη του Όσναμπρυκ (*Instrumentum Pacis Osnabrugensis*), μεταξύ της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, της Γαλλίας, της Σουηδίας και των αντίστοιχα συμμαχικών τους δυνάμεων.

- Οι παραπάνω συνθήκες δεν επέφεραν ουσιαστικά την ειρήνη στην ευρωπαϊκή ήπειρο, ωστόσο λειτούργησαν ως βάση για την έκφανση της κατά τόπους εθνικής αυτοδιάθεσης.
- Σε διπλωματικό επίπεδο, η Συνθήκη της Βεστφαλίας λειτούργησε ως εφελκυστήρις μιας νέας δυναμικής στην πολιτική σκηνή της κεντρικής Ευρώπης, η μετέπειτα λεγόμενη *Βεστφαλιανή κυριαρχία*, δυναμική η οποία εστιάζει στη συνύπαρξη κυρίαρχων κρατών.
- Βάσει αυτού, οι όποιες εσωτερικές υποθέσεις ενός κράτους αφορούν το ίδιο το κράτος και συνεπώς οι παρεμβάσεις από τρίτους αποτελούν σφάλμα. Καθώς η ευρωπαϊκή πολιτική λογική εδραιώθηκε σε όλο τον κόσμο, τα Βεσταφαλιανά αυτά ιδεώδη, ειδικότερα δε η ιδέα του κυρίαρχου κράτους, αποτέλεσαν κεντρικό πυλώνα του διεθνούς δικαίου και της ανερχόμενης τάξης πραγμάτων.

Πότε Δημιουργήθηκαν Σύγχρονα Κράτη

- Με τις επαναστάσεις στις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Γαλλία, που δημιούργησαν την έννοια «εθνικής υπαγωγής», άρχισε να σχηματίζεται η κρατική οντότητα στο υποσυνείδητο των λαών. . Μέχρι τότε υπήρχαν μόνο πανίσχυρες αυτοκρατορίες και γεωγραφικά κυρίαρχα πριγκιπάτα, δίχως σύνορα και ισχυρές περιφερειακές οντότητες. Τα κράτη λοιπόν είναι προϊόντα εξελίξεων των τελευταίων 2 αιώνων. Ασχετο αν σήμερα η αίσθηση είναι πως ίσχυαν από πάντα...
- Τελευταία διακρίνονται σημαντικές μεταλλαγές και αλλοιώσεις. Ξέχωρα πως ακόμη υφίστανται πολύ πετυχημένες οντότητες που αναπτύσσονται γύρω από πόλεις – κράτη (λχ Σιγκαπούρη, Μονακό, Λιχτενστάιν, Αγ. Μαρίνος, Βατικανό και, κατά μία έννοια, το Χονγκ Κόνγκ και το Μακάο).

Αστικά Κέντρα εναντίον Υπαίθρου

- Η πρόσφατη πολιτική σύγκρουση πόλεων-υπαίθρου υποδηλώνει μια νέα πραγματικότητα σε περίπου παγκόσμια κλίμακα. Τίθενται σοβαρά ζητήματα επιλογών στρατηγικής και λήψεων αποφάσεων που οδηγούν σε σοβαρές μεταβολές όλων όσα μέχρι σήμερα γνωρίζαμε.
- Ειδικότερα: Τα πλοκάμια του λαϊκισμού κερδίζουν έδαφος και σε εύπορες περιοχές των δυτικοευρωπαϊκών και βορειοαμερικανικών επαρχιών. Αντίθετα, τα μεγάλα αστικά κέντρα διατηρούν την εξωστρέφεια και την ευρύτερη θεώρηση των εξελίξεων. Ο κοσμοπολιτισμός των πόλεων έρχεται σε βαθιά αντίθεση με τον νατιβισμό (έντονο τοπικισμό και ξενοφοβία) και την έμφυτη συντηρητική καχυποψία της υπαίθρου (βλ. σχετ. «Chicago, the rise and revolt of the city state», Financial Times, 13 Νοεμβρίου 2016).
- Στις πόλεις κυριαρχούν οι λογής μειονότητες, οι πολίτες με πανεπιστημιακή μόρφωση, οι ιδιαιτερότητες των νεολαιίστικων κινημάτων όπως και τα κυκλώματα ενός σκοτεινού υποκόσμου. «Απέναντι» στέκονται οι κατ' ευφημισμόν «γνήσιοι» γηγενείς πολίτες, με τις παραδοσιακές αξίες και πιστεύω.
- Το χάσμα είναι σοβαρό και συνεχώς βαθαίνει.

- Η κ. Χίλαρι Κλίντον λχ, χαμένη των Αμερικ. εκλογών, συνέτριψε τον Ντόναλντ Τραμπ σε όλες σχεδόν τις αμερικανικές μεγάλες πόλεις (στο Σικάγο μόνο π.χ. κέρδισε τα 2.016 από τα 2.069 εκλογικά τμήματα, παίρνοντας συνολικά το 83,9% του συνόλου των ψήφων).
- Κι αυτό ενώ η συνολική διαφορά υπέρ του κ. Τραμπ στις τρεις κρίσιμες πολιτείες που την ξεπέρασε (Μίσιγκαν, Ουισκόνσιν και Πενσιλβάνια) δεν ήταν πάνω από 80.000 ψηφοδέλτια!
- Η Νέα Υόρκη στήριξε συντριπτικά την κ. Κλίντον, όπως εξάλλου το Λονδίνο ψήφισε υπέρ του remain στο βρετανικό δημοψήφισμα. Το Παρίσι στράφηκε εναντίον της κ. Λεπέν, ενώ οι γαλλικές επαρχίες ανέβασαν σημαντικά τα ποσοστά της.
- Παρόμοια χαρακτηριστικά σημειώθηκαν στις γερμανικές (AfD) και αυστριακές (Freedom Party) εκλογές. Η ύπαιθρος διαφοροποιείται σημαντικά από τα μεγάλα αστικά κέντρα σε ζητήματα πολιτιστικών θεωρήσεων, εξωστρέφειας, κοσμοπολιτισμού και ανοχής του διαφορετικού και καινούργιου.
- Είναι χαρακτηριστικό πως οι κοσμοπολίτες των κέντρων έχουν περισσότερα κοινά με τους «συντρόφους» τους αστικών κέντρων άλλων χωρών, παρά με τους περιθωριακούς –κατ’ αυτούς– συμπατριώτες τους!

Αυτόνομες Πόλεις: Πραγματικότητα του Αύριο;

- Τι ακριβώς συμβαίνει και πώς ερμηνεύεται; Ο καθηγητής Richard Florida στο βιβλίο του The New Urban Crisis (2017) εκτιμά πως “οι σύγχρονες πόλεις έχουν μετατραπεί σε πάμπλουτες νεωτερικές μητροπόλεις που διώχνουν στα προάστια και σε υποβαθμισμένες απόμακρες γειτονιές όσους οικονομικά δεν αντέχουν, που όμως δουλεύουν για να στηρίζουν τις υποδομές τους”.

Όλοι αυτοί δεν μπορούν να ακολουθήσουν τον ρυθμό της κοσμοπολίτικης ζωής και γεμίζουν αντιπάθεια, μίσος και λαχτάρα εκδίκησης.

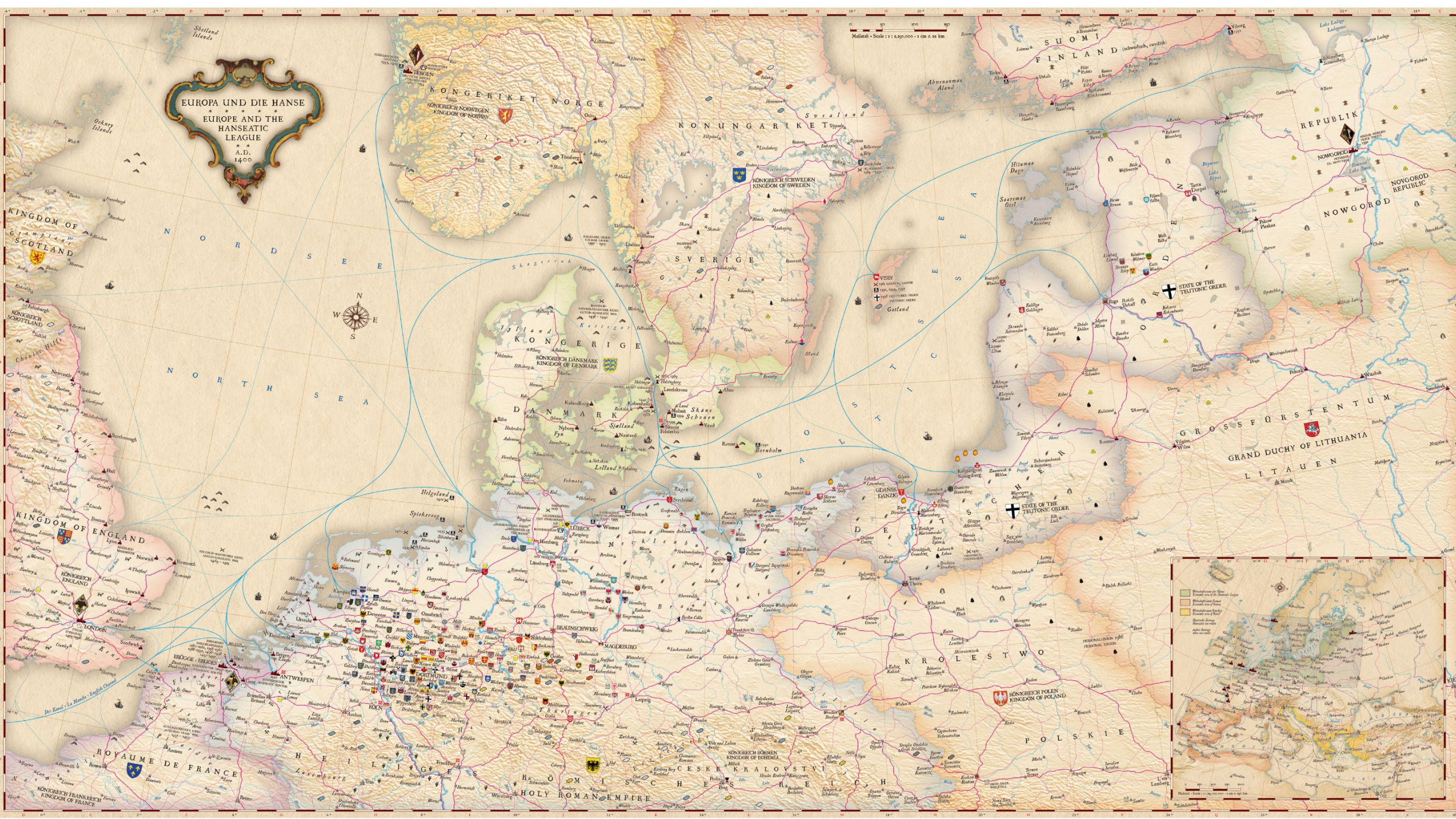
- Το χάσμα ανάμεσα στα μεγάλα αστικά κέντρα με τις κοσμοπολίτικες ελίτ, και το αγανακτισμένο εκλογικό σώμα της υπόλοιπης χώρας, είναι τεράστιο. Αξίζει όμως να σημειωθεί πως οι 472 αμερικανικές επαρχίες που στήριξαν την κ. Κλίντον στις τελευταίες εκλογές του 2016, ήταν υπεύθυνες για τα 2/3 της συνολικής οικονομικής παραγωγής της χώρας! Η αντίληψη μιας πόλης-κράτους επανέρχεται με τον τρόπο αυτό στο προσκήνιο, καλλιεργώντας εντάσεις μέσα στον ίδιο τον κορμό των δυτικών δημοκρατιών. Το γεφύρωμα των αντιθέσεων είναι σίγουρα ζήτημα πολιτικών επιλογών, που έχουν να κάνουν κυρίως με την παιδεία και το επίπεδο-υποδομές των σχολείων. Αλλά σαν εγχείρημα, δεν είναι εύκολο...

- Η νέα εποχή που ζούμε προυποθέτει αυξημένη παραγωγικότητα, νέες τεχνολογίες, δυναμικές οικονομικές εξελίξεις και ασυγκράτητη καινοτομία. Όλα αυτά απαιτούν εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό και, το κυριότερο, εγγύτητα.
- Μόνο μια πόλη μπορεί να προσφέρει αυτά τα δεδομένα. Και στις ημέρες μας οι μεγάλες μητροπόλεις συγκεντρώνουν μεγάλους πληθυσμούς με πολυποίκιλα προσόντα, ιδιότητες και ικανότητες.
- App technologies όπως η Uber, η Deliveroo, το bitcoin και οι τεχνολογίες blockchain για τον έλεγχο του χρήματος, αποτελούν την ψυχή οικονομικών πρωτοβουλιών που χαρακτηρίζουν τα γιγαντιαία αστικά κέντρα.
- Σήμερα, για πρώτη φορά στην ιστορία, στις πόλεις είναι συγκεντρωμένο το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της γής .

Οι Αδυναμίες του Κράτους

- Το Κράτος υστερεί απέναντι στα μεγάλα αστικά κέντρα σε δύο κρίσιμους τομείς:
- Ο ένας βρίσκεται στην αποτελεσματικότητα. Τα Κράτη συζητούν, διαβουλεύονται, μελετούν αλλά σπάνια πλέον οδηγούνται σε ορατά αποτελέσματα. Οι πόλεις αντίθετα, με πολύ συνοπτικότερες διαδικασίες, δρούν και οδηγούνται σε ολοκλήρωση σχεδιασμών και προθέσεων. Περιβάλλον, ασφάλεια, παιδεία χαρακτηριστικά παραδείγματα.
- Το κυριότερο όμως είναι πως Κράτος αρχίζει να μην μπορεί να διεκπεραιώσει την σημαντικότερή του αποστολή, Την φύλαξη των συνόρων. Όταν δεν μπορεί αυτό, κάθε άλλη λειτουργία του γίνεται ανούσια (1,5 εκατ πρόσφυγες – προοπτική 200 εκατ,).
- Μια νέα «Χανσεατική Λίγκα» σχηματίζεται σαν αντίπαλο δέος σε ανίκανη κι αναποτελεσματική κεντρική πολιτεία.
- Στο Λονδίνο, μετά το Brexit, έγιναν συζητήσεις για πιθανή κήρυξη ανεξαρτησίας!!

EUROPA UND DIE HANSE
EUROPE AND THE
HANSEATIC LEAGUE
A.D.
1400

Πότε θα Επέλθει η Κατάρρευση;

- Τα κράτη δεν θα καταρρεύσουν άμεσα. Ούτε η Ρώμη και το Βυζάντιο εξαφανίσθηκαν σε μια ημέρα. Τις διάβρωσε σιγα σιγα η εκβιομηχάνιση, η δημιουργία κεντρικών γραφειοκρατιών για τις ανάγκες στενού ελέγχου και η ανάπτυξη εθνικών αφοσιώσεων. Που οδήγησαν τελικά στα εθνικά κράτη.
- Η σύγχρονη τεχνολογία πηγαίνει στην ανάποδη κατεύθυνση. Εχει διαχυθεί ανάμεσα σε πάρα πολλές οντότητες, είναι εντελώς αποκεντρωμένη και ουσιαστικά ανεξέλεγκτη. Με βάση την ανάπτυξη των μέσων παραγωγής, που κατά τον Μάρξ, δημιουργούν το δικό τους πολιτικό εποικοδόμημα το μέλλον δεν είναι ενθαρρυντικό για ένα απομεινάρι του 19^{ου} αιώνα...